ARMENIAN
PROVERBS
AND
SAYINGS
TRANSLATED INTO ENGLISH

BY THE

R.P G. BAYAN

FOURTH EDITION

VENICE
Academy of S. Lazarus
1932

ARMENIAN

PROVERBS AND SAYINGS

TRANSLATED INTO ENGLISH

ARMENIAN
PROVERBS
AND
SAYINGS
TRANSLATED INTO ENGLISH

BY THE

R.D G. BAYAN

FOURTHE EDITION

VENICE
Academy of S. Lazarus
1932

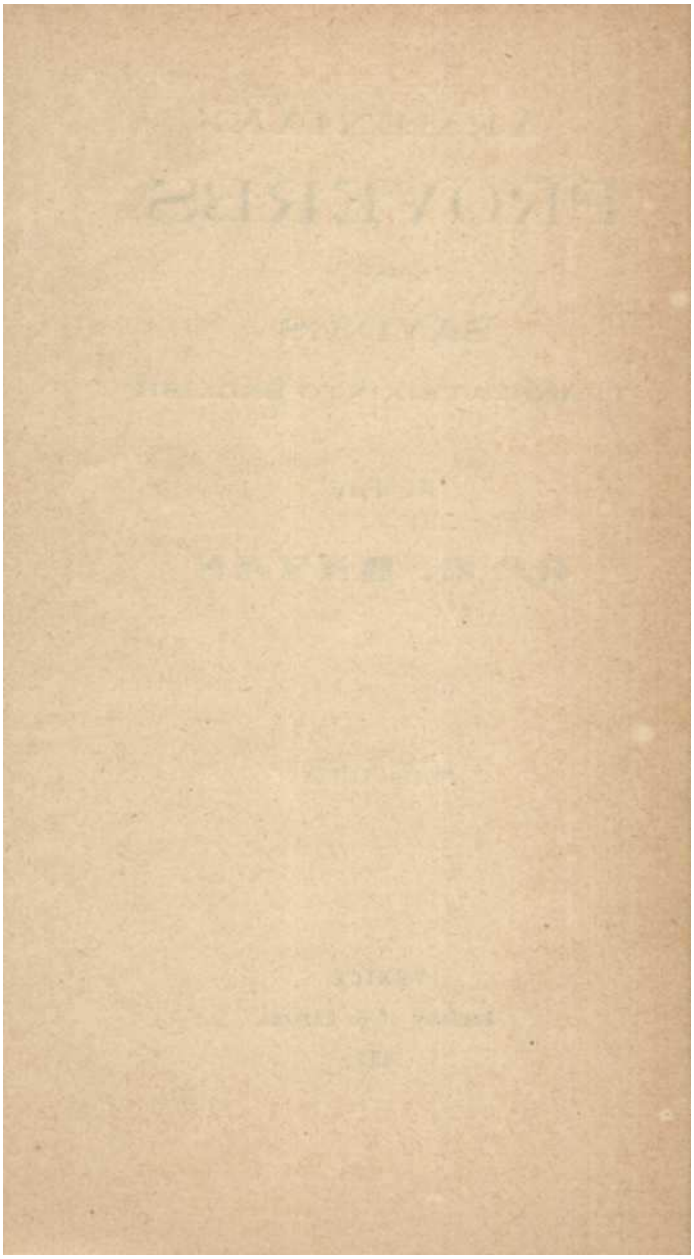

There are, perhaps, but few proverbs and wise sayings, among any people, which are not at the same time the common property of all nations, and if the spirit of the proverb has been preserved, they are changed in form, in the translation from one language to another.

They convey nearly the same meaning, but they have lost their originality; and it is just this originality that imparts to them the gravity, and the savour of «a proverb».

In one nation a proverb, conveys simply what the words express in their primitive sense; to another a mere whimsical idea is suggested, which however imparts to it the pitch of originality.

It might appear that the proverb has been distorted, but on closer examination – gentle reader – it will be found to possess that charm, to the people, into whose tongue it has been translated; imparted by, and stamped with the skill, and genius of the translator, hence its newness of form is no deterioration from its original piquancy of style.

Among the thousand proverbs and wise sayings in daily use among the armenian people, we have ventured to select a few with the hope that our choice has been judiciously made.

Though we have not always observed a litteral translation, we have not lost sight of the meaning, and spirit of the originals, and have as far as the language would allow, maintained their originality and turn.

Chiefly have we followed the above course in our English translation, and thus with the hope of imparting some little pleasure – in the hours not devoted to the sterner occupations of life – we place our little book in the hands of the indulgent and gentle reader.

P. B.

ARMENIAN
PROVERBS AND SAYINGS

TRANSLATED INTO ENGLISH

Ասիղը ուր որ մտնէ, դերձանը եւեւէն կ՚երթայ։

Where the needle passes, the thread passes also.

*

Աստուծոյ աչքը որ քաղցր լինի, մատաղի գառն իրան ոտքով կու գայ դուռդ։

If you are favoured by the sky, the lamb of the feast will come of itself to your door.

*

Աստուած ամէն շնորհք մի մարդի չի տար։

God does not bestow all his blessings on the same person.

Առիւծը մեռաւ, բայց մորթը հոն է։

The lion is dead, but his skin is there.

*

Ամէն հաւկիթ երկու դեղնուց չունենար։

Every egg has not two yolks.

*

Աղջիկ ունեցող մօրը ձեռքը ծոցը կ'ըլլայ։

The mother who has a daughter always has a hand in her purse.

*

Ամէն մարդ իր խաւկինին տակը փայտ կը դնէ։

Every one places wood under his own pot.

*

Ամէնքը արտ կը ցանեն՝ շիտակ կը բուսնի, իմ ցանածս ծուռ կը բուսնի։

Every one's grain grows straight, mine grows crooked.

*

Ամպի գոռալնու գէօրայ՝ անձրեւ չի գալ։

The clouds that thunder do not always bring rain.

*

Այնպէս գեղեցիկ է որ մութ պատերուն լոյս կու տայ։

He is so handsome that the walls reflect his beauty.

*

Ընպուղ ծառին քար նետող չըլլար։

Nobody casts stones at a fruitless tree.

*

Անհունար մարդի լեզուն՝ երկար կ'ըլնի։

The tongue of the fool is always long.

*

Ան ջուրէն վախցիր, որ ոչ կը թշշայ և ոչ կը խշշայ։

Mistrust the water that does not warble, and the stream that does not chirp.

*

Ջովը գարի կու տայ, ձախովը հաւկիթ կը փնտռէ։

He feeds the hen with one hand and with the other he looks for her egg.

*

Առանց աքաղաղի ալ կը լուսանայ։

The day can dawn without the cock's crowing.

*

Անհոգին հոգը Աստուած կը հոգայ։

God helps the careless man.

*

Անձրև օրը հաւերուն ջուր տուող շատ կ'ըլլայ։

When it rains, everybody brings drink to the hens.

*

Ասեղով հոր կը փորէ։

He digs his well with a needle.

*

Ամէն հատիկ՝ մարգարիտ չէ։

Every grain is not a pearl.

*

Ամէն մէկ խօսքդ մէկ ճավահիր ածի, ա֊մա՞ւմ ասևս։

Your words are jewels, but to whom do you offer them?

Your words are jewels, but to whom do you utter them?

*

Ծառ լինի՞ որ քամի չդպչի։

Where is there a tree that is not shaken by the wind?

*

Գայլը հաշրանք չի գիտեր։

The wolf knows no reckoning.

*

Երկու երնէկ գիրար չի գտնայ։

Two good fortunes never come together.

*

Աղուէսը փուշին վրայ մէյմը կը նստի։

The fox sits but once on the thorns.

*

Գողը գողէն գողացաւ, Աստուած վերէն զարմացաւ։

One thief has robbed another thief, God was surprised from above.

Ան վազ էր՝ որ էշը կազ էր։

It was when my ass crippled itself.

*

Իմ հացս ազ չունի։

My bread has no salt, (My good acts are not known).

*

Աշխարհք խալկին, ինք մէջը շերեփ։

The world is a pot; man a spoon in it.

*

Գողը միւ մեզք տարաւ, կորցընողը հարիւրն։

The robber has only commited one crime, the robbed one hundred.

*

Արծիւը իր փետուրներէն շինուած նետով կը վիրաւորուի։

The eagle is killed by the arrow made with its own feather.

*

Թիթեռնիկը ծառն է եկեր, ինչ կայ չկայ վար է թափեր։

The butterfly posed on the branch would have all on the tree to fall.

*

The butterfly seated on a branch fears it will break.

*

Աշխարհքս լայնարձակ է, բնչ օգուտ որ սիրտս նեղ է։

If my heart be narrow what avail to me that the world is large?

*

Հարստի հարստութեան չես կարող հասնիլ, դրացի եղիր նրան։

If you cannot become rich, be the neighbour of a rich man.

*

Ապրիլ կայ երկաթ է, ապրիլ կայ արծաթ է։

There is a life of iron and a life of silver.

*

Ուտը կ'ոտանաւորի, բայց չերթար։

The lie runs but does not go far.

Ազուէսը մեր մարագը ձագ է հաներ, մեր թագիին հեզութենէն է։

Our dog is so good that the fox has pupped in our poultry-house.

*

Խօսքը արծաթ, լռութիւնն ոսկի։

Speech is silver, silence is gold.

*

Ամէնքն ալ աղա, հապա մեր ջաղացքը ո՞վ աղայ։

If every one becomes lord who shall turn our mill?

*

Քարի տակ կը մնայ, խօսքի տակ չի մնար։

The stones crush him, the words do not.

*

Ուելի պատառ փոր չէ ծակում։

A mouthful more does not pierce the belly.

*

Հարբածին խելօք խօսքն ալ օղը կը ցնդի։

The drunkard's wise words fly vith the wind.

*

Թուչունը կուտով կը բռնեն, մարդը՝ արծաթով։

Birds are caught with grains and man with money.

*

Ինչ տեղ վիրք կայ՝ գիրք չկայ. ինչ տեղ գիրք կայ՝ վիրք չկայ։

Where there is a Georgian, there is no book; where there is a book, there is no Georgian.

*

Գետնի յատակին ալ գանձ շատ կայ. մեզ ինչ։

Much riches are under the earth what profit for us?

*

Ուռանց խունկի մոմի ուխտաւոր կ'երթայ։

He goes on a pilgrimage without incense and taper.

Հարուստը մեռնի՝ աշխարհք թնդայ, աղքատը մեռնի՝ մարդ չիմանայ։

If a rich man dies all the world is moved, if a poor one, nobody knows it.

*

Թուրքն ըսեր է. կե՛ր՝ յետոյ խոսէ. Հայն ըսեր է. քէ՛ կեր քէ՛ խոսէ։

The turk said: Eat first and speak afterwards; the Armenian said. Eat and speak at the same time.

*

Արապան կոտրի նէ, խրատ առուղ շատ կ'ըլլայ։

After the carriage is overturned, many say how to rise it.

*

Գայլին ահիցն գեղ չյիշենք։

Should the fear of the wolf make us forget our village?

*

Աղաչ գետին անցքը գտիր, ետքը ջուր մտիր։

Look first for the ford, and then pass the river.

*

Իշուն զոռցին ըսեր են. ձայնդ անպա՛ռ, ա՛լ զոռդը չէ կարեր։

One day the ass began to bray, they said to him; What a beautiful voice!
— Since then he always brays.

*

Աղաչ շիլ էր, արեգակը զարկաւ կուրացաւ։

He was squint-eyed, the sun made him blind.

*

Առիւծը ճանճ չի բռներ։

The lion does not catch flies.

*

Աղաչ լուծ ու կամզ պատրաստիր, եաոյ գիժ ժոզու ականջիցը բռնիր։

Prepare first the yoke and then you will hold your violent ox by the ears.

*Իշուն հարցուցին խօնախոզ ո՞ւր է։ – Մա-
լուխը գիտէ, ըսաւ։*

The ass was asked: Where is thy house? He answered: – The sting knows it.

*

Առիւծը կատուին չեմ խրդել տար։

I do not advise the cat to strangle a lion.

*

*Մուկը կատուին միշտ գէշ երազ կը տես-
ցընէ։*

The cat causes bad dreams to the mouse.

*

*Այնպէս խօսք մ'ըսաց որ ակն, ի մա-
տանւոջ։*

His word shines as a diamond in a ring.

*

*Այնպէս ըրէ որ կամրջի տակի ջուրը
չփախցունես։*

Arrange yourself so as not to have

to remount the water under the bridge.

*

Այնպէս կը սիրեմ, որչափ աչքս մուխը կամ փոշին։

I like him just as the smoke in my eyes.

*

Ոսկին մութ տեղ լոյս կու տայ։

Gold shines in obscurity.

*

Ինուշ քուն կ'ըլլայ ում կողը տաք է։

When one has warm shoulders, he sleeps softly.

*

Ան պատին ան ծեփը կը բաւէ։

For such a wall, such cement.

*

Ուտեմ տենդիմ, չուտեմ տենդիմ. լաւ է ուտեմ տենդիմ։

Whether I eat or not I shall have the fever, so better eat and have the fever.

Անջուր մի՛ բորիկանալ։

If a river is dried up do not prapare your feet.

*

Ուրիշին աչքը քեզի լույս չի տար։

We cannot see vith the eyes of others.

*

Երեխին բան դիր, հետը գնա։

If you send your child on an errand, go with him.

*

Ազահն է աղքատ, աղքատն աղքատ չէ։

The real poor is the miser, not the actual poor.

The miser is the real poor.

*

Երկաթ ծամելու համար, պողպատէ ակռաներ պէտք է ունենալ։

To masticate iron, steel teeth are required.

Ագռաւին ընկեր եղողը, աղբիւսէ դուրս ելլելու չէ։

He who takes the raven for companion, must not come off the dunghill.

*

Ագռաւին տեսած սերմը չի կանաչանար։

Grain sown does not grow if the raven has seen it.

*

Երկինքէն է իջեր, ոտքերն ամպոտ է։

He comes down from heaven, and appears still to march on the clouds.

*

Ազնիւ պատառը չտայ յագելոյն դուլ և դադար։

The choicest meal does not satisfy the glutton.

*

Ամէն բանը թանկ կը լմընայ, թանկը՝ ամէն։

That which costs nothing, is good

for nothing, and the dearest is the cheapest.

*

Էշը ինկաւ գարու հորը, ասաց.—Աւ լաւ է քան զմեր գոմը։

The ass which fell into a granary (of oats) said:—It is better here than in our stable.

*

Ձմեռը բաղնպան ըլլաս, ամառը այգեպան։

The winter be bath-keeper, the summer vine-keeper.

*

կարծղ է վարդը ծովի մէջտեղ և մանիշակը կրակին առջին դիմանալ։

Can the Rose live in the sea, or the Violet in the fire.

*

Ախոռը ծուռ է, կովը կաթ չի տար։

If the stable be crooked, the cow will give no milk.

Կուշտը անօթուն մանր կը բլդէ։

He who is satisfied gives small pieces to the him hungry.

*

He who has well eaten gives but small pieces to him who is hungry.

*

Ականջիդ օղ բլլան խսածներս։

All my advice be like rings on your ear.

*

Կուտը մեր ստունն է ուտում, հաւկիթները զոռներում է ածում։

Our hen eats our grain, and lays for our neighbour.

*

Հանգիստ ջուրը, հանդարտ գետը կը փորէ զքէնարները։

Sleeping waters and calm streams, consume the borders.

Աղէկութիւն ըրէ՝ ծովը թապէէ, ծովը չբե-
ըէ նէ, ալիքը կը բերէ։

Do good and throw it into the sea, if the sea does not render it to you its waves will do.

*

Ուր տեղ շուն մը գզուի, հոն կը գըտ-
նուի։

He always is there where they shear a dog.

*

Ջուր է մաղում։

He who sifts water, does nothing useful.

*

Աղէկ է խելօքին հետ քար կրել, քան
խեւին հետ ուտել խմել։

It is better to carry stones with a wise man than partake the meal of a madman.

*

Աղուէսին հարցուցին. — Վկաղ ո՞վ է։ Ա-
սաց. — Պոչս է։

The fox was asked: Who is thy witness? – My tail, answered he.

*

Ջուրը գնացած ճամբան չի մոռնար։

The water does not forget its course.

*

Ամէն ջուր գերան չի բերեր։

Every stream does not bring wood.

*

Աղքատ երիցու քարոզը չանցուի։

The sermon of a poor priest is not heard.

*

Ով օձը տեսնողը, սև գաւազանէն կը վախնայ։

Who has seen a black serpent, is afraid of a black stick.

*

Ամէն մարդու սրտումը մի առիւծ է պառկած։

Every man has in his heart a lion that sleeps.

Լացողին լեզուէն միայն լացողը կը հասկընայ։

Tears are a language, he who weeps only understands them.

*

Ահը՝ էշը ձիէն վազուկ կ'ընէ։

Fear makes the ass run more rapidly than the horse.

*

Լաւ է սարին տակն ամչնալ, քանց սարին գլուխը։

It is better to be ashamed below the mountain than on its top.

*

Աղուէսին հարցին ո՞րն է լաւ։ Ըսաց.— Լաւն ան է որ ոչ ես շունին տեսնեմ և ոչ շունը ինծի։

The fox was asked:—Which is the better? He answered:—Neithe to see the dog, nor be seen by him.

*

Թաբրեզդու անցածը Բալու կը կարդայ։

Staying in Palou, he knows all

that goes on in Kharpert (Armenian towns).

*

Մէկ ծաղկով կամ ծիծեռնակով գարուն չի գար։

A single flower or a single swallow does not announce the spring.

*

Մէկ ձեռքը ձայն չի հանիր։

One cannot applaud with one hand.

*

Խելօքը ինչուան մտածէց, խեւը իր բանը տեսաւ։

While the wise was meditating, the madman has already done his business.

*

Ով որ առանց պակասութեան բարեկամ կը փնտռէ, առանց բարեկամի կը մնայ։

He who looks for a friend without a defect will never find one.

*

Մէկ չամիչը օխար տեղէ կը խածնէ։

He makes seven morsels one raisin.

Խածանին առջեւը կեցիր քան թէ տուողին առջեւը։

Stand rather before the horse that bites, than before that which kicks.

*

Հորթը որ կովէն առաջ անցնի, գայլը կ'ուտէ։

The calf which goes before the cow is devoured by the wolf.

*

Ով որ փող ունի՝ խելք չունի. ով որ խելք ունի՝ փող չունի։

He who has money has not always wit, he who has wit has not always money.

*

Մի սատակիր իմ էշս, գարուն է բացվում եանճէն է ծլում։

O my ass! do not die yet, the spring is coming, and the trefoil is growing.

*

Ոտքդ քարին զարնուի, խղճմտանքդ քննէ։

When you stumble consult thy conscience.

*

Արեգակը որ այնչափ բարձր ու լուսաւոր է, մէկ փոքր ամպը կը ծածկէ։

The sun which is so high and shining is hidden often by a small cloud.

*

Բանը կը հանէ սրտին գամը։

Words draw the nails from the heart.

*

Գայլին ձագը կրթելով գառ չըլլար։

A baby wolf becoms no lamb by education.

*

Գլուխդ որ ցաւի՝ ոտքդ կը մոռնաս։

Footache is forgotten, when the head aches.

*

Չի հեծնէ՝ Աստուած կը մոռնայ. ձիէն իջնայ՝ ձին կը մոռնայ։

When he rides a horse, he forgets God, when he comes down from the horse, he forgets it.

*

Հասակով գաճաճէն հեռու կեցիր, վասն զի Աստուած գլուխն է զարկեր։

Stand far from dwarfs, for God has striken them on the head.

*

Էշն որ հալեւորնայ՝ մրջիւններն ալ վրան կը հեծնեն։

The ass when becomes so old the ants climb up on him.

*

Մայրը ծեծ ու պատիժ կու տայ, բայց յետոյ կը համբուրէ։

The mother punishes and strikes her child, but afterwards kisses it.

*

Ձկան հարցուցեր են. — Ի՞նչէն ինչ խաբար։ — Խելքիդ շատ ունիմ, բայց բեբանս լիքն է, ըսեր է։

The fish was asked: Have you news

from the sea? – He answered: have much to say, but my mouth is full of water.

*

Ձուէն ելնէ, հոռճին չհաւնէ։

He came out from the egg, and does not like the shell.

*

Ճանճը առիւծին ականջը կը մտնէ և կը յաղթէ։

The fly enters into the ear of the lion and conquers him.

*

Քամին ասաց մարագին.—Դուռդ բաց արա, ղարման տուն ածեմ։ Ըսաց.—Ո՛չ քու բերածը կ'ուզեմ, ո՛չ քու տարածը։

The wind said to the granary: Let your door open. I will bring all that you want. — The granary answered: I do not wish neither what you carry to me, nor bring what you carry from me.

*

Ջուրը խնոցը անձրեւէն չի վախեր։

He that falls into the water, is not afraid of the rain.

*

Ջրհորը չորնալէն վերջ յարգը կը ճանչցուի։

When the well is dried up, then its walue is known.

*

Սագը հաւին գրաւական տալ։

Exchange a goose for a hen.

*

Շալկես՝ առնող չի կայ, ալկես՝ առնող շատ։

You carry a load, nobody aids you; when you are discharged, every one runs to.

*

Յարին անհոտ ծաղիկն էլ իրան տեղն ու փառքը վարդի հետ չի փոխել։

The flower without perfume on the top of the mountains, would not cede its place and its happiness to the rose of the garden.

Ջուրը իյնողը՝ ձեռքը փրփուրներուն կը նետէ։

He that falls in the sea, takes hold of the scums to be saved.

*

Շատ լաւ աղջիկ է։ — Ինչէ՞ն յայտնի է։ — Մայրը վկայեց։

She is a very honest girl. — How do you know it? — Her mother affirms it.

*

Կաշառք տուողին՝ մութ տեղը լոյս կու տայ։

He who corrupts with presents, turns darkness light into.

*

Գայլն որ ծերանայ, շներուն խաղալիք կ'ըլլայ։

When the wolf is old the dogs laugh at him.

The old wolf is the sport of dogs.

*

Հեշտ է քարին խոտ բուսցնել, քան թէ քեզի խօսք հասկցնել։

It is better to grow grass on the stones rather then to make you understand.

*

Մարագը հորթը կը հատացնի, անասուկը՝ երեխէն։

The calf wastes the contents of the rack, the child the saving of the house.

*

Մէկ աչքն մէկալին չի հաւատար։

One eye does not confide to the other.

*

Ուղտը իր կուզը չի տեսներ։

The camel does not see his hump.

*

Մէկին փոդն որ աւելնայ, տանը սիւնը ծուռ կ'երևնայ։

When one's fortune augments, the column of his house appears to him crooked.

Մէկ տեսնելիս բարեկամ, երկու տեսնելիս՝ աղբար։

At first sight, friend; at second meeting, brother.

*

Գայլը բուրդը կը փոխէ, բայց բնութիւնը չի փոխեր։

The wolf changes its skin, but not its nature.

*

Գայլը թողածը կ'ափսոսայ, հովիւը՝ յափշտակածը։

The wolf regrets what he has left, and the shepherd what he has lost.

The wolf regrets what it has left to the shepherd, and the shepherd what the wolf has taken from him.

*

Բերանդ բանալու՝ աչքդ բաց։

Instead of opening yous mouth, open yous eyes.

Գայլը քաղցածութենէ չէ կրցած քալել, ըսեր են.—Տեսէ՛ք այնչափ կերեր է որ չի կրնար քալել։

When one sees a wolf enfeebled by hunger, who cannot any longer walk, he cries: See, it has eaten too much, it cannot move.

*

Բերանը ոսպ չի թրջեր։

No lentils remain wet in babler's mouth.

*

Բերաննին լեցուն է, փորերնին պարապ։

He has the mouth full and the belly empty.

*

Գայլը ամպոտ օրը կ'ուրախանայ։

The wolf rejoices with a covered sky.

A covered sky is the joy of the wolf.

*

Առնողին աչքը՝ ծախողին ձեռքը կ'ըլնի։

The eyes of him who buys, are in the hands of him who sells.

*

Ոչխարին առջևը խոտ ձգելուն պէս, դամակին կը նայի որ գիրցա՞ւ։

As soon as the owner puts the herb before the sheep, he looks immediately to see if its tail has become fat.

*

Ադըգին երեսը թքիր են, թաթաւ կու գայ, ըսեր է։

Spit at the face of an insolent man, he will say: – It rains.

*

Բարեկամին հետ կերուխում ըրէ, առուտուր մի՛ ըներ։

Dine with thy friend, but do no business with him.

*

Բարեկամը նեղ օրն է պէտք։

A friend is necessary in difficult days.

Բեռին տակ էշը չի գոռար։

The ass does not bray when loaded.

*

Շանը կաղութիւնը մինչև աղուէսի տեսութիւնն է։

The hound is lame till he has seen the fox.

*

Մէկին քառասուն օր խել կանչեր են՝ խեղթեցեր է։

Having called a man a fool for forty days, he became a fool.

*

Բարեկամին հացը՝ թշնամու պէս ուտելու է։

Eat a friend's bread as if it were an enemy's.

*

Շատ գիտցողը՝ շատ կը սխալի։

Who knows much, mistakes much

*

Խօսքը կարիճին կէսն է, տուած խօսքը կը կատարէ։

An honest man keeps his promise.

*

Բարեկամ ինձի չ'օգնող, թշնամի ինձի չվնասող, երկուսը զույգ մը օղ։

The friend who does not help me, the enemy who does not injure me, are both a pair of ear-rings.

*

Հաչել չգիտցող շունը, վրան գայլ կը բերէ։

The dog that does not bark, him brings wolf upon.

*

Մնջի լեզուն Տէրը կը հասկնայ։

Words of the dumb are understood only by the Lord.

*

Ցաջողութիւն և ձախորդութիւն եղբայր են։

Misfortune and fortune are brothers.

*

Մրջիւնը պըտիկ ա, համա ասլանի ականջ ա մտնում։

The ant is very small, but it enters into the ears of the lion.

*

Նճուն ու խօսքը դուրս թռչելէն վերջ, ալ ետ չեն դառնար։

Arrows, as the words, once darted, do not return.

*

Մահը տեսածին պէս՝ ջերմին գոհ կ'ըլլայ։

At the sight of death, man calls after the fever.

*

Քաղցած հաւը՝ երազը կուտ տեսնելով, քառը ոտքով փորելուն՝ վար կ'իյնայ։

A hungry hen dreaming of grain, begins to scratch with its claws and falls from the perch.

*

Մէկ ծաղկէն՝ օձը թոյն կը շինէ, իսկ մեղուն՝ մեղր։

From the same flower the serpent draws its poison, and the bee its honey.

Ֆօսին ինչ պէտք է թէ ճրագը թանկ է։

What matter to a blind man if the candle is dear?

*

Մէկ քարով պատ չի կայնիր։

A wall is not built with one stone.

*

Մանկութեան ուսմունքը քարի վրայ փո-
րուած է, ծերութեան ուսմունքը սա-
ռին վրայ գրուած է։

Youth's education is carved on stone: thet of old age, on ice.

*

Մէյմը նոր տունին, մէյմը նոր հարսին՝
ամէն օր մէյմէկ բան կը պակսին։

To the new house, like the new consort, every day lack's something, on one side.

*

Ագահէն բան ուզելը, ջուրի մէջ ծակ փո-
րել է։

To ask a favour from a miser, is like trying to make a hole in the water.

Ագահ մարդուն մի աչքն է կորած, փառասիրին երկուսը։

The miser has lost one eye, the ambitious both eyes.

*

Սոխակը ոսկի վանդակ դրեր են, դարձեալ ա՛խ հայրենիք կանչեր է։

Even in a golden cage, the nightingale deplores his native land.

*

Վախկոտը մէկ փոսուրայ տեսնէ, հառայ կոտայ թէ կրակ կայ։

If the timid sees a glow-worm, he shouts: Fire!

*

Տազին ի՞նչ պէտք է ոսկի սանրը։

To a bald head a golden comb.

*

Տուն խախտուտ, մահանայ կարկուտ։

If the house falls, he accuses the hail of it.

*

Ջազացքը երկու քարէն, սէրն երկու գլխէն։

As mills require two stones, so friendship requires two heads.

*

Լուր ա՛ռ տղայէն, հարբածէն, խեւէն և կնիկմարդէն։

Will you know a secret? Ask a child, a madman, a drunkard and a woman.

*

Խենթին սիրտը՝ լեզուին վրայ է, խելացին լեզուն՝ սրտին վրայ։

The heart of the madman is on his tongue, the tongue of a wise man in his heart.

*

Ծերին աչքովը աղջիկ ա՛ռ, կէնճին աչքովը ձի ա՛ռ։

Choose your consort with the eyes of an old man, and choose your horse with the eyes of a young man.

*

Կանայք խմանան թէ երկինքը սէյիր կայ, սանդուխ կը դնեն որ տեսնեն թէ հոն ի՞նչ կայ։

If women thought there was something curious in the sky, they would find a ladder to get up and see what there was.

*

Լաւ աղջիկը օխտը տղի համ կու տայ։

A good girl is worth more than seven boys.

*

Լաւ ձին՝ գարին կ'աւելցնէ, գէշ ձին՝ խամչին։

The good horse increases the oats, the bad one, the spurs.

*

Կնկան լաւը օրօցքին տակը կ'իմացուի։

The wife makes herself known at the cradle.

*

Երբ քաղաք մը երթաս, և տեսնես որ գտակները ծուռ են դրեր, դուն ալ ծուռ դիր։

In a town, if you observe that people wear the hat on one side, wear yours likewise.

Հայուն խելքը գլխում ա, վրացուն խելքը՝ աչքումը։

The wit of an Armenian is in his head, that of a Georgian in his eyes.

*

Մօրուքը համրեր են։

They have counted the hairs of his beard.

*

Մօրուքս բոնկեր է, կ'ըսէ, կեցիր չուպուխս վառեմ։

My beard is on fire: wait till I light my pipe.

*

Ոտք չթրջած, ձուկ չի բռնուիր։

If you are afraid to wet your feet, you will never catch fish.

*

Նա քո մեղրն պիտի, նա քո տըզը։

I do not weed neither of thy honey, nor thy buzzing.

Ոմը ջուր չգտներ խմելու, ոմը անցք չգտներ անցնելու։

Some find no water to drink and some no ford to pass.

*

Մէկ ձեռքը մէկալը կը լուայ և երկուսն էլ խառակ կ'ըլլան։

One hand washes the other and both are clean.

*

Մի՛ թքներ ան ջրհորը, որուն ջուրը խըմեր ես։

Do not spit into the well from which you have drunk the water.

*

Շունն ինչչափ վազէ, տիրոջն հետ գեղ կը մտնէ։

As much as the dog runs, it comes to the village with its master.

*

Ոսկի բեռով ջորւոյն առջին ամէն բերդի դռուըտիք բաց են։

To the mule loaded with gold, every castle opens its gates.

*

Մէկ ոչխարին երկու կաշի չըլլար։

One cannot extract two skins from a sheep.

*

Որչափ գիտես ալ նէ՝ մէյմը գլաւկիդ ալ խորհուրդ հարցուր։

Although you know very much, nevertheless take advice from your hat.

*

Ուզողին մէկ երեսը սև, չտուողին երկուսը։

He who asks one shame; but he who refuses doubly shame.

*

Ուղտապանին բարեկամ եղողին դուռն ու խալկինը մեծ պէտք է։

He who wishes to be the friend of a conductor of camels, must extend his door and prepare a larger kettle.

Ուղտ հեծնողը՝ կուզէ կուզ ման չի գալ։

He that mounts a camel would not become hunch-backed.

*

Շատ մի՛ սիրեր՝ ատելը կայ, շատ մի՛ ատեր՝ սիրելը կայ։

Don't love much, you might hate, don't hate much, you might love.

*

Չեմ ուզեր ճէպս ձգէ։

I do not want it, put it in my pocket.

*

Ուղտին քանարպազութիւնը մազէ կամրջին վրայ կ'երեւնայ։

The dexterity of a camel is known when he passes on a bridge of hair.

*

Ո՞ւմ խօսքը անցուկ կ'ըլլայ։ — Հարուստին ու գեղեցիկին։

Who is preferably heard? — The rich and the handsome.

Ուշ գտայ, շուտ կորուսի։

I have found it very late, and lost it very soon.

*

Ան հեռու է մտիկ դրացին՝ քանց զհեռուն։

He who is nearer to your heart, is he who is farther from you.

*

Ա՛խ ժամանակ, ժամանակ. այս ի՛նչ օրեր. հասանք. նժոյգները յարդ կ'ուտեն, գաբին կ'ուտէ աւանակ։

O time! where have we arrived?— The courser eats straw and the ass eats oats!

*

Ադէկ է ծերը տանը՝ թէ որ քիչ մը խելք չունենայ։

Tha old man at home should not show too much wit.

*

Աղուէսի փախուստը մինչեւ մուշտակավաճառի խանութն է։

The fox's last hole is the furrier's shop.

*

Անժամանակ խօսող աքաղաղի գլուխը կը կտրեն։

The cock that crows at an untimely hour must lose his head.

*

Անմիտը միշտ դժբախտ չի ՚ի թար, և ոչ իմաստունը՝ մշտնջենական բարեբախտ։

The fool is never unhappy, the wise is not always happy.

*

Պզտիկ մարդիկ՝ մեծ մեծ երազներ կը տեսնեն։

Little minds have great dreams.

*

Պղինձը վար ինկաւ չկոտրեցաւ, բայց ձէնը վեր ելաւ։

The copper falls and does not break itself, but the echo brings on high the noise of its fall.

*

Մէկ սիրտ՝ ապխտակ առաւին։

Dark heart, white teeth.

*

Սէրը սխտոր է բուսեր։

Love has got grown garlic.

*

Պարտականին երեսը սեւ կ'ըլնի՝ լեզուն կարճ։

He who has debts to pay has sad eyes and short tongue.

*

Պզին ծայրին բռնցկով զարնել չըլլար։

One cannot give a fisticuf on the point of a needle.

*

Պզտոր ջուրին մէջ ձուկ բռնելը դիւրին է։

It is easy to catch fish in troubled water.

*

Ուղտին ըսին. — Աչքդ լոյս, քեզ քուռակ եկաւ։ — Ի՞նչ անեմ, ասաց, որ իմ բեռը ինծանից վեր չի ընկնիր։

They told the camel: Good news! a son is born to you: — What

matter to me, answered he, will it help me to carry the half of my load?

*

Շատ ապրողը՝ գիտուն չէ, շատ տեղ քա-
լողն է գիտուն։

The man who has lived longest is not so wise as the man who has travelled most.

*

Հարստութիւնը՝ գեշին կը սիրունացնի,
վատին լեզու կը տայ, չալախին ջուխտ
ոտք, քոռին ա երկու լուս աչք։

Riches gives beauty to the ugly, feet to the cripple, eyes to the blind, and tongue to the coward.

*

Փարչը՝ ջուրին ճամբան կը կոտրի։

The pitcher is broken on the way to the well.

*

Օտարի ձեռքով լաւ է փուշ քաղել։

Thorns must be gathered by stranger's hands, not by his own.

Օձն ամէն տեղ ծուռ կը քալէ, իր բունը՝ շիտակ։

The serpent goes every where crooked, but enters straight into its hole.

*

Քուրդն հարցուցեր է սափրիչին. մազս ճերմակ է թէ սեւ։ — Երբ առջեւդ Թափեմ կը տեսնես, ըսեր է։

The Kurd asked the barber: is my hair white or black?—The other answered: I will put it before you, and you will see.

*

Անտէր գառը՝ գայլն է կերեր։

The lamb without an owner becomes the prey of the wolf.

*

Գաթան ծոցը պաս բռնել կ'ըլլա՞յ։

Can one fast with the cake in his hands?

*

Դրուստ ասողի մի ձի, որ ասի ու փախչի։

Give a horse to him who tells the truth, that he may escape after telling it.

*

Լ֊ը հեծնալը մէկ ամօթ, իյնալը երկուս։

He who mounts an ass, has one shame, he who falls from it, has two.

*

Թշուառութեան չափն որ անցնի՝ ազէկ նշան է կ'ըսեն։

When a misfortune oppresses you, they will tell you it is a good sign.

*

Գինիին հարցուցին. աւրածդ շատ է քէ շինածդ։ — Շինածս չգիտեմ, ըսաց, բայց աւրածս համրանք չունի։

They asked the wine: Have you caused more ruins than you have accomplished good actions? — He answered: I do not know many good actions I have accomplished, but the number of ruins

of which I am the cause is infinite.

*

Անի մարդուն աչքը որ բունին մէջը կը խաղայ, անոր փորին մէջ սատանայ կայ։

He, whose eyes move in their orbit, has the devil in the belly.

*

Որ ջուրը վիս կը խղդէ՝ ես անոր ծով կ՚ըսեմ։

The water in which I drown, I call an Ocean.

*

Շուներ իրար հետ կռուում են, գայլի դէմը միանում։

Dogs which fight each other, unite against the wolf.

*

Մէկ տուն երկու տանտիկին չընի, տախտը անաւել կը ճեայ։

The apartment is not well taken, if two wives command the same house.

Ջուկն ի ծովին տապակը դնել ի կրակին։

Whilst the fish is in the water, do not put the gridiron on the fire.

*

Հեզ ձիուն կիցը սաստիկ կ'ըլլայ։

The kick of a quiet horse strikes strong.

*

Հայ աղամարդու սիրտը, հայ ծովին անդունդը, երկուսն ալ մեզի համար մութ են։

The heart of man and the ground of the sea are fathomless.

*

Սատանային ալ իր բաժինը տալու է։

One must give the devil his due.

*

Սառած օձն տաքցընես՝ առաջ քեզի կը խայթէ։

Warm a frozen serpent, and it will sting you first.

*

Խուրն է յաղթեր շատախօսին։

The deaf has conquered the babler.

*

Ջարկ զթամբը՝ որ իմանայ էշակը։

Whip the saddle, the ass will feel it.

*

Թեւը դարբնոցը չի գնալ։

The devil does not go to the blacksmith's.

*

Փողը ձեռքի աղտ է, լուացուխ՝ կ'երթայ։

Money dirts the hands, when washed it disappears.

*

Շունը ոչ ինք կ'ուտէ զխոտն, և ոչ գառին կը թողու որ ուտէ։

The dog can not eat the hay, and will not allow the lamb to eat it.

*

Փտած յարդը առողջ եզի վնաս չի տար։

Rotten straw does not injure the sound ox.

Տաշած քարը գետինը չի ձեռր։

Polished stone does not remain on the earth.

*

Գետնէն ալ ստակ գտնաս նէ, համրէ ու առ։

If you find money on the ground, count it first and then put it into your pocket.

*

Նայէ որ խմաստուն ըլլաս, բայց տգէտ երեւնալ սորվիս։

Be learned, but be taken for an ignorant.

*

Ես քուն՝ բախտս արթուն։

I sleep, fortune watches.

*

Ձիրմակ ստակը սև աւուր համար է։

Silver money is to be kept for dark days.

*

Ջուկը ջրին մէջ մեծ կ'երեւայ։

A fish appears larger in the water than it is.

*

Ուրիշին տոպրակին վրայ գոռալ չըլլար։

Generosity from the purse of another.

*

Խելքը հասակումը չէ, գլխուն է։

Wisdom is not in years, but in the head.

*

Հարուստին աչքը վարագուրով կ'ըլլայ։

The eyes of the rich are dim.

*

Ամէն ծաղիկ իր տեսքն ունի, ամէն հասակ իր պէտքն։

Every flower has its perfume, every age its needs.

*

Ուտողը չիյտէ, բրդողը գիտէ.

He that eats does not know but he that cuts knows it very well.

Հայրենեաց քարինքը աւելի տաք են քան Բաբելոնի փոռները։

The stones of my native country are warmer than the oven of Babylon.

*

Բարեկամը գլխին կը նայի, թշնամին ոտքին։
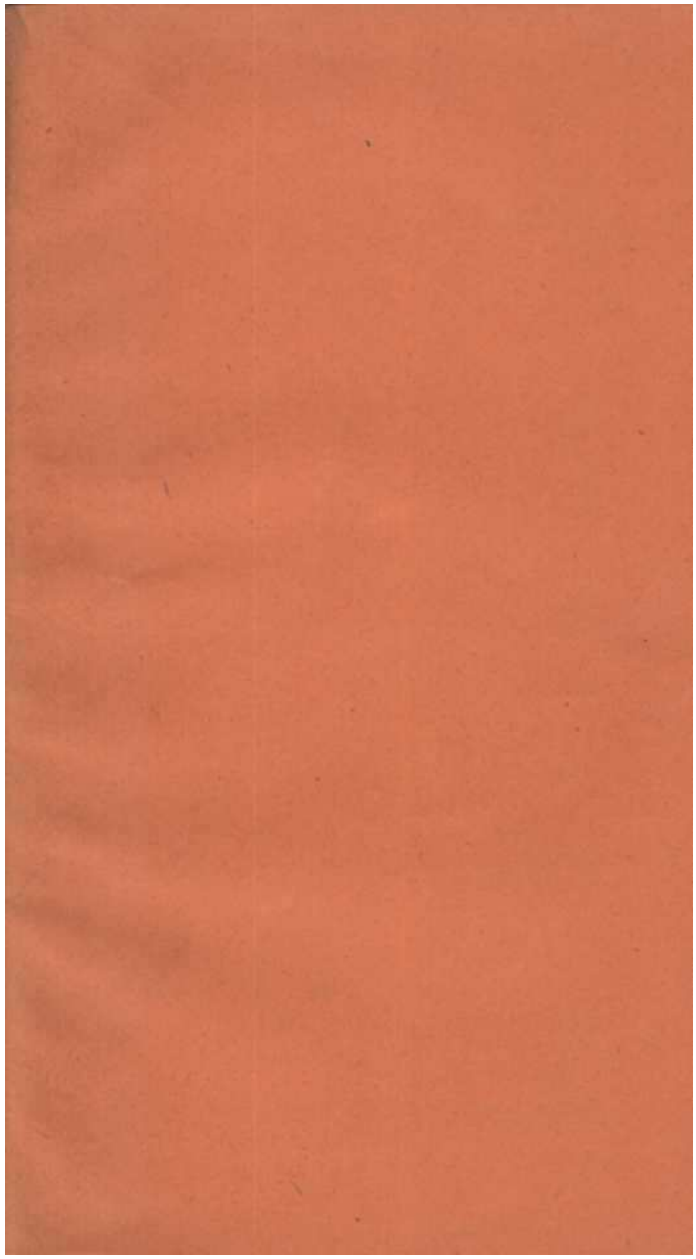
The friend looks at the head, the enemy at the feet.